

УДК 130.122: 37.013

Методологічні аспекти дослідження процесу соціалізації у медіакультурному просторі інформаційного суспільства

Н.Ю. ГІРЛІНА

Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
м. Дніпропетровськ, Україна

Авторське резюме

Інтегрована у межох соціально-філософського дискурсу міждисциплінарна методологія, що опирається на класичну філософську методологію аналізу соціокультурних феноменів, дає можливість цілісного уявлення про досліджуваний феномен. З методологічної точки зору важливо визначитися з соціально-філософським розумінням впливу медіакультурного простору на становлення особистості в умовах динамічно мінливого соціокультурного оточення. Важливою соціально-філософською методологічною настановою слід вважати тезу щодо постійної присутності медіакультури в людині як просторі її буття внаслідок того, що людина є соціальна істота, а інформаційного суспільства без медіакультури як свого атрибуту не існує. Філософським «стрижнем» дослідження духовної культури молоді є гуманізм у самому широкому сенсі, тобто розуміння досліджуваного феномена передусім як багатовимірного культивування загальнолюдських цінностей. Підпорядкування матеріалістичних детермінант медіакультурного простору духовним чинникам можливе лише в умовах домінування гуманістичних цінностей. При всьому різноманітті до розуміння духовного виміру взаємозв'язку особистості з соціокультурним середовищем спільною домінантною ідеєю філософських настанов є визнання духовно-культурної автономності людини. Глобалізація і пов'язані з нею цивілізаційні і технологічні процеси мають розглядатися як зовнішньо-соціальні стосовно людини, у той час як внутрішньо-духовним змістом є процеси культурні. Антропологічно орієнтований культурний простір соціалізації ґрунтується на міжособистісній культурній взаємодії, яка продукує унікальні та самобутні особистості.

Ключові слова: соціальна філософія; методологія; медіакультурний простір; духовна культура; соціалізація; особистість; соціальний розвиток

Methodological aspect of research of the process of socialization in media-cultural space of information society

N.Y. HIRLINA

Dnipropetrovsk regional institute of postgraduate pedagogical education, Dnipropetrovsk,
Ukraine

Abstract

Integrated within the social and philosophical discourse interdisciplinary methodology, based on the classic philosophical methodology for the analysis of socio-cultural phenomena enables a holistic understanding of the studied phenomenon. From a methodological point of view it is important to determine the social and philosophical understanding of the impact media cultural space of personality in conditions of dynamically changing socio-cultural environment. important social and philosophical methodological guideline should be considered on a thesis constant presence in the media culture of human space as being due to the fact that man is a social being, and the information society without media culture as its attribute exists. Philosophical «core» study of the spiritual culture of youth is humanism in its broadest sense, that is, understanding of the studied phenomenon primarily as a multi-dimensional culturing of human values. Submission materialistic determinant factors media cultural spiritual space is only possible under the dominance of humanistic values. With all the variety to understanding the spiritual dimension of the relationship of the individual with the socio-cultural environment common dominant philosophical idea of guidelines is the recognition of the spiritual and cultural autonomy rights. Globalization and its associated civilization and processes are seen as foreign in relation to social rights, while the internal spiritual content is cultural processes. Anthropological oriented cultural space of socialization based on interpersonal cultural interaction that produces unique and distinctive personality.

Keywords: social philosophy; methodology; media cultural space; spiritual culture; socialization; personality; social development

Методологические аспекты исследования процесса социализации в медиакультурном пространстве информационного общества

Н.Ю. ГИРЛИНА

Днепропетровский областной институт последипломного педагогического образования,
г. Днепропетровск, Украина

Авторское резюме

Интегрированная в рамках социально-философского дискурса междисциплинарная методология,

© Н.ю. Гірліна, 2016

опирающаяся на классическую философскую методологию анализа социокультурных феноменов, дает возможность целостного представления об изучаемом феномене. С методологической точки зрения важно определиться с социально-философским пониманием влияния медиакультурного пространства на становление личности в условиях динамично меняющегося социокультурного окружения. Важной социально-философской методологической установкой следует считать тезис о постоянном присутствии медиакультуры в человеке как пространстве его бытия в силу того, что человек является социальным существом, а информационное общество без медиакультуры как своего атрибута не существует. Философским «стержнем» исследования духовной культуры молодежи является гуманизм в самом широком смысле, то есть понимание изучаемого феномена прежде всего как многомерного культивирования общечеловеческих ценностей. Подчинение материалистических детерминант медиакультурного пространства духовным факторам возможно лишь в условиях доминирования гуманистических ценностей. При всем многообразии к пониманию духовного измерения взаимосвязи личности с социокультурной средой общей доминантной идеей философских установок является признание духовно-культурной автономии человека. Глобализация и связанные с ней цивилизационные и технологические процессы должны рассматриваться как внешне социальные по отношению к человеку, в то время как внутренне духовным содержанием являются процессы культурные. Антропологически ориентированное культурное пространство социализации основывается на межличностном культурном взаимодействии, которое производит уникальные и самобытные личности.

Ключевые слова: социальная философия; методология; медиакультурный пространство; духовная культура; социализация; личность; социальное развитие

Постановка проблеми. Дослідження процесу соціалізації в медіакультурному просторі має міждисциплінарний характер, оскільки при цьому необхідно зіставити результати його вивчення у різних галузях знання, кожна з яких має власне розуміння сутності предмета і методології його дослідження. Інтеграційною основою такого міждисциплінарного дослідження виступає соціально-філософське осмислення загальнонотеретичних, методологічних та світоглядних основ його аналізу, а також і обґрунтування концептуальних основ синтезу різноманітних підходів. Слід сказати, що філософський аспект основної функції соціалізації у просторі медіакультури, яким виступає людинотворчість, має чітку соціально-філософську предметність, оскільки будь-яка культура не просто формує людину як особистість, а обумовлює внутрішню соціальну сутність людини [6, с.251].

Аналіз досліджень і публікацій. Медіакультурний простір, як і будь-який духовно-культурний простір, за своєю сутністю - явище онтологічне, особливо організована система буття людини, що проявляє себе як її саморегульовальна ціннісна поведінка. Саме культурний простір виступає в якості онтологічної основи процесу її соціалізації, простору її становлення як родової істоти. В основі такого його розуміння у сучасній філософській думці знаходяться передусім ідеї Е. Гуссерля про конституючу роль свідомості в бутті людини, ідеї субстанціональності індивідуального людського буття, розроблені в екзистенціальній філософії А. Камю й Ж.-П. Сартра, вчення про буттєві основи екзистенції М. Хайдеггера, роздуми К. Ясперса про духовність і віру, а також розроблені у сучасній філософській феноменології настанови стосовно внутрішнього життя, індивідуального буття духу тощо. Загалом уся сучасна філософія є людиновимірною

й обґрунтовує фундаментальну вкоріненість індивідуального людського духу в бутті, що є підставами визначення онтологічних основ медіакультурного простору як простору соціалізації.

Духовний вимір медіакультурного простору є надзвичайно важливим для розуміння процесу соціалізації, він є ключовим фактором становлення людини, і може розглядатися як спосіб здійснення її суб'єктивності, самостійності й цілісності, який лежить в основі її становлення як особистості та саморозвитку. Слідом за Е. Гуссерлем можна констатувати, що медіакультура лише тоді стає дійсно духовною основою соціалізації людини, коли особистість у її межах відкрита нескінченності існуючих і можливих досвідів розрізнення змістів, коли вона пов'язує свідомість із сенсожиттєвими питаннями становлення людини у вигляді «надаючих сенсів переживань» [5, с. 65.] У філософській антропології принципи буття індивіда також визначаються закладеними в культурному просторі духовними основами у вигляді «життєвого прориву» (М. Шелер). Знаходження себе через осягнення буття і цінностей іншого у культурному просторі й означає для людини набуття духовного змісту [8, с. 120]. Низка філософів, таких як А. Вежбицька, Л.А. Мікешіна, Ю.С. Степанов, Н.С. Юліна та інші у своїх роботах широко аналізують можливості духовного становлення особистості в умовах деґуманізаційних впливів масової культури.

Таким чином, можна констатувати, що у методологічному плані у різних філософських школах і наукових розвідках обґрунтовується роль культурного простору як середовища духовного становлення людини. Медіакультурний простір інформаційного суспільства аналізується під кутом зору співвідношення позитивних та негативних впливів на соціалізацію індивіда у контексті критеріїв духовного

розвитку. Разом з тим проблема відсутні фундаментальні дослідження можливостей розвитку медіакультурного простору як простору розкриття духовної сутності людини, забезпечення її автономності від деструктивних соціокультурних впливів.

Мета дослідження. Визначити методологічні особливості аналізу медіакультурного простору інформаційного суспільства як простору соціалізації особистості.

Виклад основного матеріалу. Необхідною методологічною передумовою наукового осмислення феномена соціалізації в умовах медіакультури є визначення його специфіки як об'єкта філософського аналізу. Тут найбільше значення мають методологічні підходи, що є традиційними для філософського дослідження. Онтологічний підхід дає можливість розглядати соціалізацію у медіакультурному просторі у контексті виявлення вихідних принципів та закономірностей духовного буття людини та суспільства. Гносеологічний підхід дає можливість осмислити її сутність, вивчити її структуру та критерії виділення. В аксіологічному підході процес соціалізації в медіакультурному просторі розглядається як соціокультурно-ціннісний феномен, сам процес становлення особистості досліджується через призму її спрямованості до певних ідеалів та вироблення власного сенсу життя.

Використання міждисциплінарного дослідження, що опирається на філософську методологію аналізу соціокультурних феноменів, забезпечує комплексність та повноту змістовного розкриття досліджуваного феномена в цілісній системі предметних, міжпредметних та метапарадигмальних побудов. На цій основі відкриваються можливості поглиблення уявлення про зв'язок між різними аспектами та вимірами процесу соціалізації особистості та впливами з боку складових медіакультурного простору інформаційного суспільства. Найбільш адекватним методологічним підходом у сучасних дослідженнях соціальних процесів та феноменів є їх розуміння як динамічних об'єктів, які знаходяться у постійному русі та змінах. Хоча найбільш загальні духовно-культурні цінності, які впливають на соціалізацію особистості, є достатньо усталеними, їх розвиток в умовах становлення медіакультурного простору доцільно розглядати як процес взаємодії та зміни духовно-ціннісних інтегрованих конструктів, в основі яких лежать нові соціальні потреби та нові інтерпретації традиційних цінностей, пов'язані з реаліями інформаційного суспільства. Дослідники у цьому зв'язку [7, с. 94] ведуть мову про поступально-циклічні процеси, які відзначаються «максимумами» і «мінімумами» у впливі духовних цінностей культури на розвиток особистості, і характеризують медіакультурний простір як мінімізацію значущості духовних цінностей.

З методологічної точки зору важливо визначитися з соціально-філософським розумінням впливу медіакультурного простору на становлення особистості в умовах динамічно мінливого соціокультурного оточення. Останнє стосовно індивіда виступає як система сукупності цінностей і змістів у єдності з соціальними механізмами, які ці цінності продукують та змінюють. Медіакультурний простір при цьому розуміється як символічна система, в якій усі її цінності й змісти визначаються на основі відповідних значень, осягнення яких і виступає основою процесу соціалізації особистості. Основу духовних цінностей при цьому складають антропологічні цінності, пов'язані зі становленням людини в процесі соціалізації, відтак потрібно говорити про трансформуючу природу медіакультури щодо людини, а через діяльність останньої – і щодо інформаційного суспільства. У той же час у межах цінностей-значень, які визначаються медіакультурою, формується духовний світ підростаючого покоління, молодь інтегрується в упорядковану медіакультурою картину світу, набуваючи здатності взаємодії з іншими людьми в межах доступної для всіх системи значень медійного середовища чи соціальних мереж.

На нашу думку, у сучасних умовах медіакультура є єдино можливим способом існування не тільки людини, але й суспільства. Адже вона має соціальний характер, будучи сутнісно-атрибутивною складовою інформаційного суспільства, вона й людині притаманна саме як соціальній істоті, як суб'єкту цього суспільства. Відтак важливою соціально-філософською методологічною настановою слід вважати тезу щодо постійної присутності медіакультури в людині як просторі її буття внаслідок того, що людина є соціальна істота, а інформаційного суспільства без медіакультури як свого атрибуту не існує. Безумовно, що при цьому сама міра культурності людини у духовному вимірі є різною, і навіть можна говорити про духовну кризу інформаційного суспільства, виходячи з рівня духовності самої медіакультури і її суб'єктів. Проте це лише свідчить про значущість духовних чинників соціалізації особистості і необхідність одухотворення медіакультурного простору для максимізації духовного потенціалу розвитку підростаючого покоління, а зовсім не про необхідність заміни медіакультури якоюсь іншою. Значущість духовного виміру медіакультурного простору визначається тим, що діяльність людини як соціальної істоти у сфері культури носить одухотворений характер, і міра цієї одухотвореності, що визначається специфікою процесів соціалізації підростаючого покоління, визначає перспективи розвитку суспільства.

Саме усвідомлена духовно-культурна діяльність одночасно і створює людину як соціальну істоту у процесі соціалізації, і олюднює зовніш-

ній світ, трансформуючи його в складову світу людини у відповідності з її ціннісними орієнтирами та розумінням сенсу буття. Проблеми медіакультурного простору у контексті духовного визначення процесів соціалізації носять характер екзистенційних проблем. На нашу думку, у методологічному плані тут необхідно звертатися до традицій української філософії, якій притаманний саме екзистенційний спосіб світосприйняття, зокрема, у творах Г. Сковороди, П. Юркевича, І. Франка.

Культура як духовний феномен, тобто в її інтелектуальному й морально-естетичному вимірі, формує у людини в процесі соціалізації людські за суттю норми поведінки й способи задоволення потреб. «У цінностях духовної культури (моральних, естетичних, релігійних) втілюються й реалізуються суспільна природа й творча активність самої людини, відтворюються умови її специфічно людського буття» [4, с.204]. Таке розуміння культури є не лише плідним у методологічному плані, а й опирається на домінуючі історико-філософські традиції. Видатні мислителі минулого інтерпретували розвиток культури саме як розвиток людського духу, який втілюється в прогресі моральної (Кант), естетичної (Шіллер) або філософської (Гегель) свідомості. Однак при цьому потрібно не забувати, що будь-які духовні феномени пов'язані з людською діяльністю у межах суспільства, тобто з достатньо матеріалістичними феноменами. Відповідно культура може також стати матеріалістично орієнтованою, і сьогодні ми бачимо, що медіакультура інформаційного суспільства характеризується достатньо утилітарними цінностями, зокрема, споживацького характеру.

Онтологічні передумови матеріалістичного ухилу духовної за своєю природою культурної діяльності, що проявляється в інтегрованому вигляді як духовність та бездуховність, відображає можливість впливу на медіакультурний простір дуже великої кількості як позитивних, так і деформуючих чинників соціального характеру. Підпорядкування матеріалістичних детермінант медіакультурного простору духовним чинникам можливе лише в умовах домінування гуманістичних цінностей, тобто тоді, коли культурна діяльність підпорядкована утвердженню цінностей істини, добра й краси і набуває людиновимірності, забезпечуючи нерозривний зв'язок культури з людиною, її духовним світом, моральними засадами й духовністю в цілому.

Методологія аналізу духовного розвитку особистості, що соціалізується орієнтує на розуміння становлення особистості як пробування і активізацію її духовних сил, який здійснюється через засвоєння та упорядкування ідеалів, моделей поведінки, цінностей, смислів. Важливо, щоб навіть в умовах вкрай плюралістичного та різнопланового медіа-

культурного простору інформаційного суспільства цей процес носив гармонійний характер, оскільки різноспрямованість ідеалів і смислів спричиняє ціннісну дезорієнтацію особистості, духовний дисонанс у її формуванні.

Духовний розвиток особистості у ході соціалізації як процес становлення її духовної культури має кілька вимірів. В онтогенетичному вимірі доцільно говорити про унікальний процес духовної трансформації особистості у різних періодах її життя. Культурологічний вимір доцільно інтерпретувати як включення особистості у процес духовно-творчої діяльності, пов'язаний зі створенням певних духовних надбань. У філогенетичному вимірі мова йде про приєднання особистості до духовної культури як надбання людства чи конкретного народу. На нашу думку, поєднання вказаних вимірів потребує синтезу соціально-філософської методології щодо дослідження становлення людини у медіакультурному просторі та психологічних підходів щодо розуміння процесу духовного розвитку особистості, які можна інтерпретувати як духовно-особистісну методологію. Саме у межах такої інтеграції можна отримати найбільш адекватні концептуальні уявлення і моделі для розуміння особистісних процесів духовного зростання. Зміст такої методології має філософську складову у вигляді концептуальної парадигми як сукупності настанов щодо становлення особистості і загальних соціокультурних ознак цього процесу та власний концептуально-методологічний інструментарій філософсько-культурологічно-психологічного характеру, на основі якого можна адекватно аналізувати вплив медійно-інформаційного середовища на особистість.

На нашу думку, у методологічному плані розуміння медіакультурного простору як середовища соціалізації у поєднанні матеріальних та духовних чинників формування цінностей людини XXI ст. можна досягти на основі розмежування у чинниках духовного розвитку людини власне культурних та цивілізаційних детермінант. Сучасні вчені у зв'язку з цим вказують, що «культура є дух творчої діяльності людини, а цивілізація — матеріальна форма цієї діяльності» [2, с. 35]. У цьому зв'язку потрібно чітко виділяти результати впливу на процес становлення особистості духовно-культурних та матеріально-цивілізаційних складових медіакультурного простору. Ці складові, безумовно, тісно взаємно пов'язані, але не лише мають зовсім різні джерела свого існування, але й абсолютно різний смисл своєї сутності, напрям впливу на соціалізацію підростаючого покоління.

Ми підтримуємо позицію дослідників, які вважають, що основною рисою культури як прояву людського духу, на відміну від цивілізації як результату матеріальної діяльності, є наявність такої характеристики, як самоорга-

нізація. Культура як духовне життя людини розвивалася разом з розвитком самої людини і знаходить свій прояв перш за все у самій людині, у той час як цивілізація створюється цілеспрямовано матеріальною людською діяльністю. Відповідно у межах медіакультурного простору духовні його складові орієнтують особистість на саморозвиток як духовної істоти, а матеріально-цивілізаційні визначають підпорядкування цінностям споживацької цивілізації. У цьому вимірі досліджуваний у нашій роботі феномен представляє собою багатомірну й неоднорідну реальність, взаємодіючу з іншими соціальними та природними феноменами. Динамічні зміни всередині медіакультурного простору, які сьогодні визначаються такими цивілізаційними факторами, як інформатизація та глобалізація, виступають як чинники культурогенезу стосовно конкретної особистості, викликаючи зміну культурних форм, появу нових, відмову від традиційних тощо. У більшості випадків ці зміни характеризують як негативні, що можна охарактеризувати як домінування цивілізаційних чинників над духовно-культурними. У багатьох дослідженнях, починаючи, напевно, від Ніцше та Шпенглера, проводиться думка відносно відходу цивілізації від культури саме у процесі формування розвиненої індустріальної, а потім постіндустріальної цивілізації.

Сучасні філософи основною характеристикою цього феномена вважають підміну цілей життя засобами, результатом чого є глобальна духовна криза обезкультуреної цивілізації. Криза сучасного світу, включаючи бездуховність підростаючого покоління, як результат соціалізації у медіакультурному просторі є проявом домінування цивілізаційних чинників над духовно-культурними, чого можна позбутися лише за рахунок максимізації духовної складової медіакультури. Підставами для такої трансформації є, оскільки практично всі дослідники сходяться на тому, що культура як духовна цінність є безсмертною, вона може деградувати у більшій чи меншій мірі, проте ні в якому вимірі не може бути знищена - на відміну від цивілізації. Це є дуже важливою методологічною передумовою визначення шляхів одухотворення медіакультурного простору як простору духовної соціалізації. Саме за рахунок цього можливе подолання системного дегуманізаційного впливу таких наслідків розвитку сучасної цивілізації, як цінності суспільства споживання та діяльність електронних мас-медіа. Що стосується дослідження цього процесу, то і глобалізація та пов'язані з нею цивілізаційні і технологічні процеси мають розглядатися як зовнішньосоціальні стосовно людини, у той час як внутрішньодуховним змістом є процеси культурні. Як вказують дослідники, «глобалізація за своєю природою обмежена як в історичному часі, так і в соціальному просторі (бу-

дучи лише цивілізаційним процесом)», а тому «єдиною природною перешкодою ... її експансії є культура» [1, с. 418-419].

Цілком очевидно, що вирішити проблеми негативного впливу глобалістських та інформаційно-віртуальних феноменів на формування медіакультурного простору соціалізації просто за рахунок подальшого поширення глобалізаційних та інформаційних процесів у культурній сфері, тобто на стохастичних засадах неможливо. Духовна трансформація медіакультурного простору знаходиться за межами дії глобалізації та інформатизації. В основі глобально-цивілізаційних процесів, у тому числі і інформаційно-комунікаційних, знаходяться принципи універсалізації та уніфікації. У той же час антропологічно орієнтований культурний простір соціалізації ґрунтується на міжособистісній культурній взаємодії, яка продукує унікальні та самобутні особистості.

У межах такого методологічного висновку і сучасної масової культури, яка є основним чинником дегуманізаційного впливу медіакультурного простору на процес соціалізації, слід розглядати як матеріалістично-споживацьке перекручення духовної суті культури, що пов'язане саме з цивілізаційними дисонансами і позбавляє людину високих сенсів життя і можливостей розкриття власних здатностей. І, слід сказати, що молодь це відчуває і гостро реагує на цивілізаційно-культурні колізії. «Молоде покоління, що перебуває в активному періоді соціалізації, гостро сприймає ... девальвацію ціннісно-значенневих орієнтирів буття», - вказує у цьому зв'язку дослідниця В. А. Беляєва [3, с. 8].

Відтак ми приходимо до важливого методологічного висновку відносно необхідності розглядати медіакультурний простір не просто як детермінанту соціалізації людини, але й як об'єкт свідомого впливу соціуму з метою формування сприятливих для особистості умов свого становлення. Мова йде про співвідношення стихійного розвитку медіакультурного простору як фактора хаосу та деградації, зумовленого «обезкультуреною цивілізацією», і свідомого культивування духовних чинників у межах цього простору як механізму відродження людинотворчого сенсу культури і виходу суспільства з духовної кризи за рахунок організованого на загальносоціальному рівні впливу на духовну детермінованість процесу соціалізації підростаючого покоління. Відтак проблема духовної трансформації медіакультурного простору набуває глобально-системного значення у контексті можливостей проектування необхідних для постіндустріальної цивілізації змін у духовно-ціннісній сфері.

Висновки. Таким чином, у межах проблематики взаємодії медіакультурного простору та процесу соціалізації важливим у методологічному відношенні є розуміння витоків дегумані-

заційного впливу глобалістичних цивілізаційних детермінант розвитку культури.

У межах людиновимірної методології прогрес суспільства, який розглядається невід'ємно від прогресу культури і людини, не може бути відділений від духовно-морального прогресу, який загалом визначається рівнем гуманізму в суспільстві. Специфіка духовної

кризи полягає в тому, що технічний прогрес сучасного суспільства не супроводжується аналогічним прогресом у духовно-моральній сфері, що виражається в руйнуванні автономії особистості та її духовних цінностей. Необхідне одухотворення медіакультурного простору як простору соціалізації людини для вирішення глобальних проблем людства.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Акопян К. Культура в глобализирующемся мире / К.Акопян // Безопасность Евразии. - 2002. - №4. - С.14-19.
2. Байдаров Е.У. Культура как духовная субстанция бытия человека и социума в условиях глобализации / Е.У. Байдаров // Вопросы культурологии. - 2011. - № 9. - С. 32-37.
3. Беляева В.А. Модель духовно-нравственного воспитания студенческой молодежи в научно-образовательном центре духовно-нравственной культуры и воспитания вуза / В.А. Беляева, А.А. Петренко // Гуманитарий: актуальные проблемы науки и образования. - 2013. - № 2 (22). - С. 1-14.
4. Голоскок Ю.Н. Культура как фактор духовного бытия человека / Ю.Н. Голоскок // Актуальные вопросы современной науки. - 2009. - № 6-3. - С. 203-208.
5. Гуссерль Э. Идеи к чистой феноменологии. Т.1. Прологомены к чистой логике. / Э.Гуссерль. - М.: Гнозис, 1994. - 162 с.
6. Отыцкий Г.П. Глобализация: ценности культуры и духовная безопасность / Г.П. Отыцкий // Система ценностей современного общества. - 2011. - № 18. - С. 251-255.
7. Погорілий А.О. Філософія у контексті духовного життя / А.О. Погорілий // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. - 2008. - № 89-90. - С. 94-97.
8. Шелер М. Избранные произведения / М.Шелер. - /Пер. с нем. А.В. Денежкина. М.: Гнозис, 1994. - 418 с.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2016

REFERENCES:

1. Hakobyan, K., 2002. Kulturav globaliziruyuschemsya mire [Culture in a globalizing world]. Bezopasnost Evrazii (in Russian).
2. Baydarov, E.W., 2011. Kultura kak duhovnaya substantsiya bytiya cheloveka i sotsiuma v usloviyah globalizatsii [Culture as a spiritual substance of human life and society in the context of globalization]. Voprosy kulturologii (in Russian).
3. Belyaeva, V.A., Petrenko, A.A., 2013. Model duhovno-nravstvennogo vospitaniya studencheskoy molodezhi v nauchno- obrazovatelnom tsentre duhovno-nravstvennoy kultury i vospitaniya vuza [The model of spiritual and moral education of students in the scientific -educational center of spiritual - moral culture and education in institution]. Gumanitary: aktualnye problemy nauki i obrazovaniya 2 [22], 1-14 (in Russian).
4. Goloskok, Y.N., 2009. Kultura kak faktor duhovnogo bytiya cheloveka [Culture as a factor in the spiritual life of man]. Aktualnye voprosy sovremennoy nauki 6-3, 203-208 (in Russian).
5. Husserl, E., 1994. Idei k chistoy fenomenologii. Prolegomeny k chistoy logike [Ideas to pure phenomenology. V.1. Prolegomena to pure logic]. Gnosis, Moscow (in Russian).
6. Otyutsky, G.P., 2011. Globalizatsiya: tsennosti kultury i duhovnaya bezopasnost [Globalization: cultural values and spiritual security]. Sistema tsennostey sovremennoy obschestva 18, 251-255 (in Russian).
7. Pogorily, A., 2008. Filosofiya u konteksti duhovnoho zhyttya [The philosophy in the context of spiritual life], Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka. Filosofiya.Politologiya 89-90, 94-97. (in Ukrainian).
8. Scheler, M., 1994. Izbrannye proizvedeniya [Selected Works], Gnosis, Moscow (in Russian).

*Гірліна Наталія Юріївна - старший викладач
Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Адреса: 49006, м. Дніпропетровськ, вул. Свердлова, 70
E-mail: yu_h@inbox.ru*

*Hirlina Natalia Y. - senior lecturer
Dnipropetrovsk regional institute of postgraduate pedagogical education
Address: 70, Sverdlov Str., Dnipropetrovsk, 49006, Ukraine*

*Гирлина Наталья Юрьевна - старший преподаватель
Днепропетровский областной институт последипломного педагогического образования
Адрес: 49006, г. Днепропетровск, ул. Свердлова, 70*